

Un equip de cinc persones de Càritas Equador ha posat en marxa un innovador projecte de desenvolupament: una empresa dedicada a donar suport als petits camperols de fruita per millorar-ne la producció i organitzar-ne la comercialització i l'exportació. Acaben de començar i les expectatives són excel·lents

Solidaris

Tankay, fruita fresca

Una experiència d'economia social a l'Equador impulsada també des de Balears

Text: Miquel Àngel Maria

Foto: Tankay

PALMA L'Equador viu un període de dinamisme social i polític que en alguns aspectes recorda l'efervescència dels anys de la transició democràtica a l'Estat espanyol. L'aprovació de la nova Constitució, votada en referèndum el 28 de setembre de 2008, i la reelecció del president, Rafael Correa, han representat l'impuls decisiu d'un projecte d'abast ampli que pretén refundar les bases democràtiques i permetre que aquest país de grans possibilitats, que pivota entre l'Amazònia, la serralada de Los Andes i l'oceà Pacífic, surti de la prostració i comenci a escriure la pròpia història.

Aquest brou de cultiu és propici perquè neixin i s'experimentin projectes econòmics i socials de la naturalesa més diversa. N'hem volgut conèixer un de primera mà, que té una doble connexió amb les Illes Balears. D'una banda, un dels promotors d'aquest projecte és el menorquí Antoni Carreras Torrent. Després de setze anys al capdavant de Càritas Menorca, el setembre de 2007 va partir cap a l'Equador. Ha treballat durant dos anys en una fundació social equatoriana i, des de l'estiu passat, forma part de l'equip de Càritas Equador, que ha posat en marxa Tankay. L'altre lligam amb el nostre país és el finançament, ja que, amb la mediació de Càritas Menorca, Colonya-Caixa Pollença ha concedit un préstec d'estalvi ètic de 50.000€ per a la posada en marxa d'aquest projecte.

Amb Antoni Carreras, els impul-

Una de les plantacions d'on s'extreuen els productes, totalment natural.

sors de Tankay són tres ciutadans equatorians -Dennis Brito, enginyer agrònom; Chanena Barros, gerent, i Rafael Viteri, responsable de formació de Càritas Equador-, i un ciutadà basc, el capellà, psicòleg i economista Joseba Segura. Ens crida l'atenció que un equip de Càritas hagi apostat d'una manera tan decidida i explícita per una iniciativa de caràcter productiu, empresarial i comercial. Joseba Segura ho justifica: "Càritas Equador és una organització incipient, encara en fase d'implantació. Fins ara hem estat molt dependents del suport extern a iniciatives específiques, en la línia de la

El novembre iniciaren els negocis amb la marca TerraEqua, molt venuda a les Balears

cooperació al desenvolupament més tradicional. Aquest model ha començat a fallar, perquè la cooperació internacional avui es dirigeix de manera prioritària cap a l'Àfrica, i menys a Amèrica del Sud. La gent està preocupada i hem començat a plantejar-ne alternatives".

La idea de Tankay sorgeix de la

necessitat de donar suport a una petita comunitat de petits productors de plàtan de la localitat costanera equatoriana de Puerto Limón. Rafael Viteri explica que "aquests camperols tenien dificultats de comercialització. Són pagesos experimentats que coneixen el terreny i fan bé la feina, però es topen sistemàticament amb la imposició d'uns preus baixos i amb greus dificultats d'accés directe al mercat d'exportació, sense intermediaris". Del contacte amb aquests petits productors va sorgir la idea d'organitzar una empresa exportadora, que de moment ha hagut d'articular-se com una soci-

etat limitada, formada per treballadors equatorians, perquè a l'Equador encara no existeix una legislació que reguli la creació d'empreses d'economia social. Tanmateix, els responsables de Tankay deixen clara la vocació de servei social de la iniciativa i subratllen que no es tracta d'una empresa convencional i lucrativa, sinó d'una eina per millorar i organitzar la producció, incorporar noves tecnologies, compartir l'aprenentatge amb altres comunitats de petits productors i anar ampliant la xarxa de suport. També és molt important reduir els graons i els costos de la intermediació, que sempre va en perjudici del pagès. "En una cadena exportadora normal", indica Segura, "des del productor fins al consumidor final es poden identificar fins a cinc intermediaris. Nosaltres hem aconseguit reduir-los a tres".

Les primeres passes de Tankay no poden ser més encoratjadores. A principi de novembre van facturar el primer contenidor de bananes de la varietat "cavendish", amb la marca "TerraEqua", venudes a una cadena de supermercats de l'Estat espanyol, amb forta presència a les Illes Balears. Des d'aleshores n'hi han enviat un contenidor cada setmana. El compromís d'aquesta cadena és ampliar l'adquisició, segons les possibilitats de provisió de Tankay, i els seus responsables tenen clara la viabilitat d'un creixement substancial en els propers mesos. Això no obstant, al mateix temps, reiteren que el seu objectiu prioritari no és créixer en volum d'exportació, sinó consolidar el suport als

Els nombres de Tankay

El treball a Puerto Limón ha consistit a ensenyar als petits productors (entre 25 i 30) a preparar el producte (plàtan "barraganete", que s'empra per fregir), per a l'exportació. Fins ara ho venien per manats a un preu baix. La producció actual arriba a les 800 caixes setmanals, d'uns 20 kg cada una; en total, unes 16 tones de fruita cada setmana llesta per a la comercialització. (Total de 16 t de fruita setmanal) d'uns 25/30 petits productors.

1 La segona varietat important és el plàtan "cavendish", que a Europa es comercialitza

com a "banana americana". Actualment, s'exporta un contenidor setmanal d'aquesta fruita. Cada contenidor conté 1.080 caixes de 19 kg de fruita cadascuna. Això vénen a ser unes 20 tones setmanals.

2 Tankay paga un preu estable al productor, que aconsegueix uns ingressos de 4,6 dòlars per caixa. Al mercat fluctuant, fa unes setmanes el preu era de 3,50 dòlars i varia segons la demanda dels importadors. Tots els productors consideren que el preu de Tankay és bo, tot i que no s'aconsegueix per les vies convencionals d'exportació.

3 Com que Tankay paga cada setmana, però cobra al cap de vuit setmanes després d'haver enviat un contenidor, necessita finançament per mantenir un capital circu-

lant durant aquest temps. Calculen que necessiten un finançament de 64.000 dòlars per contenidor. Si aconsegueixen un finançament adequat, immediatament podran passar d'un contenidor setmanal a tres o quatre. Mentrestant, es treballa per començar a exportar altres productes, com el plàtan "orito". Entre gener i febrer esperen concretar un primer enviament a França.

4 Els plans de Tankay s'estenen a altres regions de l'Equador, no volen quedar a la zona costanera, on es produeixen els plàtans. Recentment, han llogat quaranta hectàrees d'una finca vinculada al Colegio técnico agrícola Genoveva Germán, a la regió de Machachi-Pichincha, a la Sierra. Vint hectàrees es dediquen a la producció d'alquequengi, amb la previsió de començar-ne l'ex-

portació d'aquí a set mesos. Sis hectàrees es dedicaran a la patata, sis més a la pastanaga i sis més per a hortalisses diverses, tot això dirigit tant a l'exportació com a l'abastiment del mercat local. També es dedicaran dues hectàrees a l'experimentació amb gerds i nabius. Amb tots aquests productes es pretén aconseguir una producció constant, afavorida per les bones condicions climàtiques de l'Equador. Aquesta explotació serà demostrativa, per compartir aprenentatges i divulgar noves tècniques de producció, dirigida als petits productors de la zona.

5 Està en estudi la creació d'una petita xarxa de comercialització que aglutini els petits productors de la Sierra, però primer es vol garantir l'obertura i la sostenibilitat del mercat i llavors anar creixent de mica en mica.

per al desenvolupament

petits productors i compartir i examplar els horitzons d'aquesta experiència inicial. A més, comenten que el Govern de Corea és sensible als projectes socials i que, per tant, fa costat al desenvolupament d'experiències d'ajuda als sectors econòmics més febles.

De moment, no els falta el finançament per afrontar els primers reptes. A més del préstec de Colònia-Caixa Pollença, també han obtingut una subvenció directa de 25.000€ de Càritas Espanyola i aportacions de particulars. Així mateix, mantenen converses amb Fiare (banca ètica basca) per poder obrir una nova línia de crèdit. El procés d'exportació de plàtan requereix un important capital circulant, ja que paguen els camperols just una setmana després de l'enviament del contenidor i, en canvi, n'han d'esperar vuit per cobrar.

Com que els comptes no surten i el mercat s'ha mostrat receptiu a aquesta iniciativa, els promotors de Tankay ja estan articulant el suport a una comunitat de produc-

tors de la varietat "baby banana" i estan estudiant la viabilitat d'exportar "orito", una selecta varietat de plàtan que es comercialitza molt bé sobretot a França i Alemanya a través de les botigues de delicatessen, com també altres fruites competitives en el mercat internacional, com la pinya i l'alquequengi ("uvilla" o "uchuva" a Sud-amèrica). L'Equador, que no és el primer productor mundial de bananes sinó el tercer, per darrere de la Xina i el Brasil, sí que és en canvi el principal exportador internacional. La finalitat de Tankay és que els petits productors es puguin beneficiar de les possibilitats d'exportar d'una manera més directa i amb uns preus més justos i dignes, i que això reverteixi en un desenvolupament sòlid de les comunitats. Dins aquest esquema, Tankay vol garantir la reinversió de les utilitats i els beneficis generats per la a les mateixes zones d'on surten els productes, tot generant un model de desenvolupament autònom, lliure de servituds externes.

UN EXEMPLE

El president Correa representa una alternativa a una forma caducada de fer política

PALMA Rafael Viteri descriu la situació social i política de l'Equador com el resultat de dècades de deserció causat per la incapacitat dels partits tradicionals d'aportar solucions als problemes històrics del país. "Des de final de la dècada dels 90 fins a l'any 2005", explica Viteri, "el descrèdit de la política clàssica havia tocat fons i s'havien gestat les energies que finalment van quallar en un canvi històric. El president Correa representa una alternativa a una forma caducada de fer política".

La mobilització popular i la revolució ciutadana bastides a l'entorn del president Correa no es poden entendre únicament com l'àmplia victòria electoral d'un partit polític, sinó que indiquen

un canvi molt més profund. Això es veu, per exemple, amb l'adhesió a Alianza País de sectors i dirigents vinculats a distintes organitzacions i a distintes sensibilitats. "Certament hi ha una major afinitat i connexió amb els sectors de l'esquerra, però aquest procés ha sumat molta gent d'altres procedències i sobretot d'entorns populars que mai abans no havia participat en cap activitat política".

Viteri no té cap dubte que la creació de l'assemblea constituent, el procés participatiu d'elaboració de la nova constitució, i la nova etapa que s'ha obert a partir de la seva promulgació són una veritable refundació del país. "Ara és important que la nova situació no defraudi les expectati-

ves. Cal esperar que aquest profund canvi hagi suposat la liquidació d'unes estructures antigues que tan sols servien els interessos d'uns grups i uns de determinats, i que això refermi una etapa de prosperitat i democràcia, sobretot per a les grans masses populars d'equatorians, als quals el progrés sempre havia donat l'esquena, però, sincerament, la situació actual de crisi ha suposat una frenada important. Em fa la impressió que el Govern actual es troba atrapat entre la voluntat de donar resposta a les necessitats més urgents dels sectors populars, la pressió dels sectors socials més poderosos i les dificultats sobrevingudes amb la crisi, que han estret el marge de maniobra".

Cap a un desenvolupament no dependent

ANTONI CARRERAS

Moltes vegades ens trobam amb una cooperació al desenvolupament que respon a interessos polí-

tics o a directrius impulsades des de molt lluny del terreny d'operacions. Afortunadament s'ha superat la dicotomia entre una cooperació assistencial i una cooperació promotora del desenvolupament, però continuen existint iniciatives de cooperació artificials, que aporten recursos per crear activitat econòmica, però llavors obliguen a fer un esforç descomunal per dur aquesta activitat al mercat i fer-la competitiva. Hi ha massa exemples de creació d'es-

tructures comercials i econòmiques que llavors, si no és a base de mantenir la dependència d'un finançament extern, no s'aguanten i no esdevenen autònomes.

Nosaltres, amb Tankay, hem volgut començar al revés: començar des del mercat i fer que aquest mateix mercat sigui el motor d'una empresa social. No hem volgut muntar una empresa per començar una activitat nova i després cercar el mercat, sinó que hem apro-

pat el mercat a unes experiències de producció ja existents i solvents, que el problema que tenien era de preus baixos i dependència d'intermediaris. En aquest sentit, ens allunyam de les experiències clàssiques de cooperació, que solen organitzar-se en funció d'uns objectius d'estructuració, per anar llavors a la recerca del mercat. Tankay parteix del mercat i aprofita les seves possibilitats per obrir nous camins.

Creim que aquest nou enfocament és vital en els nous escenaris que s'estan obrint. L'entorn de mercat sempre és un entorn de pressió.

El mercat et deixa fer uns moviments i no uns altres, però tenint això en compte consideram que és possible fer empresa i obrir mercat d'una altra manera, pensam que hi ha altres maneres de promoure la cooperació al desenvolupament defugint la dependència que suposa un finançament continuat. Nosaltres ara necessitam finançament per posar el projecte en marxa, per tenir capital circulant i establir les bases d'una activitat solvent, però volem evitar qualsevol tipus de dependència.

Promotor projecte Tankay